СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 56. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 24-го березня 1943. — No. 56. Jersey City, N. J., Wednesday, March 24, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ІНТЕРВЕНЮЄ В СПРАВІ МАЙНЕРСЬКИХ ДОМАГАНЬ

НЮ ЙОРК. — Як майнерська юнія так і власники копалень мягкого вугля в Апалачійській окрузі, що не могли дійти до порозуміння в справі домагань юнії щодо підвишки майнерських заробітків, дістали телеграми від президента Рузвелта, в яких він взиває їх продовжати далі переговори і поза днем 1. квітня з тим, що не має бути ніякої перерви в продукції вугля. Якщо прийде до згоди, то вона буде відноситись до платень від 1. квітня. Якщо до згоди не прийде, то справу вирішить Нешенел Вор Лейбор Борд, що возьме під відповідну розвагу робітничі домагання. Та, підкреслив президент, страйки у военні часи є недозволені. Представники майнерської юнії є тої думки, що през. Рузвелт далі стоїть при „Литл Стил" формулі, проти якої виступив Джан Луїс, президент Юнайтед Майн Воркерс.

ЗІБРАЛИ $2,000 НА А. Ч. ХРЕСТ

НЮАРК. — Американський Червоний Хрест дістав майже дві тисячі долярів з українського концерту, відбутого минулої неділі під голим небом в Милитері Парк в Нюарку, заходами Українського Жіночого Продукційного Відділу А. Ч. Хреста, що є відділом Філії А. Ч. Хреста в Нюарку. В програму входили співи хору „Боян" під проводом диригента п. Теодозія Каськова, та сольові виступи баритона п. Петра Ординського і сопраністки п-нни Люби Ковальської, при акомпаніяменті п-ні Марії Савіцька-Шумейко. Проводив програмою ред. Степан Шумейко, а промовляв адв. Іван Романишин. Виконавців програми оплескувала ентузіястично численна публика. По боках сцени були вивішені прапори Обєднаних Держав, а по середині сцени стояв жовто-блакитний український прапор, який подарував для Ред Крос Фонд Сентер згаданий Український Продукційний Відділ, якого предсідницею є п-ні Анна Настюк, скарбничкою п-ні В. Кузьма, а секретаркою пані П. Ковадло.

ЗА ВДЕРЖАННЯ „ЛИТЛ СТИЛ" УГОДИ

ВАШИНГТОН. — Рада Военної Праці спротивилась 8 голосами проти 4 проханню Американської Федерації Праці, щоби відкинути „Литл Стил" умову щодо підвишок заробітних платень. Ось та умова („формула") дозволяє підвишку до 15% на покриття життевих коштів, що підійшли вгору в часі від 1. січня 1941 до 1. травня 1941. Голова Ради, Вилйем Дейвис, заявив ґазетярам, що Рада буде держатись такої політики, щоби „охоронити американських робітників і всіх горожан перед обезціненим доляром".

ХАРЧЕВА КРІЗА В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК. — Відбудеться „приватна" конференція федеральних і муніципальних відпоручників в справі заради харчевій кризі міста.

ОЧИЩУЮТЬ НОВУ ҐВІНЕЮ ВІД ЯПОНЦІВ

АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Аліянтські війська знову посунулись вперед в Новій Ґвінеї, занявши широкий простір над рікою *Мамбар*, де вбито біля сто японців, а других сто полонено. Разом в цілій операції, як подає комунікат, вбито до 700 японців.

ЗГОДА ЩОДО ПОВОЄННИХ ПЛЯНІВ

ВАШИНГТОН. — Промова британського премієра Чорчила та виясненння британського міністра закордонних справ Ідена, як заява секретара стейту Гола, що каже, що є з ними в згоді, вияснює цілковито справу повоєнного плянування. Не треба в тій справі приходити до скорих заключень, а треба розбирати основні проблеми, а решту залишити, аж буде переможена Німеччина. Теж вияснено, що те, що написав лондонський „Таймс" про те, що Англія і Росія мають порядкувати Европою, не відповідає політиці Британії.

АМЕРИКА ПОВИННА БУТИ У ПРОВОДІ СПРАВЕДЛИВОГО МИРА

ШІКАҐО. — Мадам Чянг Кай-шек, промовляючи до 20,000 людей в Шікаґо Стадіюм, заявилася за те, щоби всіми силами попирати Чотири Свободи і набрати духа американських піонірів і їхньої віри в людину та в такому наставленню іти заводити в світі „справедливий і трівкий мир". Ось це відносилось до американців в тому розумінню, щоби не стояли збоку та не відчужувались, як це зробив давно Китай, вибудувавши „китайський мур". Ті провідники, казала пані Чянг Кай-шек, що той мур збудували, щоби таким способом часово звільнити себе від розвязки важних проблем, перейшли в китайську історію з неславою. І такими, казала вона, представляють їх дітям у китайських школах. Далі вона підкреслила велику вагу тих принципів, що є в Атлянтійськім Чартері. Коби тільки, казала вона, вони здійснились.

МАТИМУТЬСЯ НА ОСТОРОЗІ ЩОДО ПОВОЄННИХ ПРОЄКТІВ

ВАШИНГТОН. — Промова Чорчила про повоєнні справи, як і вияснення Ідена та Гола, зробили велике враження на тих чотирьох сенаторів, що хотілиб мати в сенаті дебату над плянами повоєнного замирення. Переважає думка, щоби слухати президета Рузвелта і не змагати до вироблювання якогось точно означеного пляну. В сенатській комісії для заграничних справ є щось шість проектів у справі повоєнного плянування.

TELEGRAMS SENT BY U.N.A. SUPREME ASSEMBLY TO PRESIDENT ROOSEVELT AND SECRETARY HULL

I

Washington, D. C.
Dear Mr. President:
To: The President of the United States

The Supreme Assembly of the Ukrainian National Association—a fraternal order founded in 1894—having convened during the past week in annual meeting at the association's home office in Jersey City, N. J., and having heard the reports of its officers, takes pleasure in informing you that the entire nation-wide membership of the association are exerting their utmost to advance our country's war effort, in the firm belief that under your inspired leadership the cause and arms of our Nation and Allies will prove victorious over the Axis powers, and thereby put an end to that brutal philosophy of abysmal hate, racial discrimination, religious persecution, economic and social exploitation, and human enslavement and oppression,—the cause of wars and the bane of civilization.

All of us, Americans of Ukrainian extraction, members of the Ukrainian National Association, are imbued with the ardent hope that when final victory is ours and the Four Freedoms as well as the Atlantic Charter principles become the basis for post-war settlement, the national plight of the over-forty million Ukrainian people in their native land Ukraine, their centuries-old struggle for freedom, and especially their present valiant fight against the Nazi invaders, will not be overlooked, but that they will be given an equal opportunity with other oppressed nations to become masters of their own soil and rulers of their own state, founded upon the democratic principles which are so traditional to the Ukrainians.

Signed,

NICHOLAS MURASZKO,
Supreme President of Ukrainian National Association
DMYTRO HALYCHYN,
Supreme Secretary of Ukrainian National Association

II

To: The Honorable Cordell Hull
Secretary of State
Washington, D. C.

Sir:

Relying upon the principles of the Atlantic Charter, that no territorial changes be made that do not accord with the freely expressed wishes of the people concerned, that the right of all peoples to choose the form of government under which they live be respected, and that the sovereign rights and self-government be restored to those who have been forcibly deprived of them; and

Taking cognizance of the fact that at present there exists a serious divergence of views between the Soviet Government and the Polish Government-in-exile concerning the post-war settlement of Western Ukrainian territories—before the war under Poland, after the Polish collapse under Soviet rule, and now under Nazi occupation; We Americans of Ukrainian descent, members of the Supreme Assembly of the Ukrainian National Association—a fraternal benefit order founded in 1894 and composed of 469 lodges throughout the country — convened in annual meeting at the association's headquarters in Jersey City, N. J., do earnestly petition you, Sir, to recommend that, for the purpose of alleviating the tension in eastern Europe and promoting world-wide peace and security, especially at the peace conferences, an earnest effort be made at the close of this war and the victory of the United Nations over the Axis powers, to apply the above-cited principles of the Atlantic Charter to the Western Ukrainian situation, by means of holding a plebiscite in Western Ukraine, for the purpose of determining the freely-expressed wishes of the 7,500,000 Ukrainian population therein on the question whether they would prefer Soviet or Polish rule, or whether they would prefer to reassert their freedom-loving traditions and by invoking the Act of the Union of Ukraine of January 22, 1919, proceed as then, 24 years ago, to unite themselves with their fellow kinsmen of Eastern Ukraine and establish, within Ukrainian ethnographic boundaries and embodying the entire 40 million Ukrainian people, a free and independent sovereign Ukrainian national state, founded on the traditionally Ukrainian democratic principles, and living in peace, security, and close economic collabaration with the neighboring states.

Our petition, Sir, is inspired by the realization that only in these United States of America is it possible to speak openly, freely and truthfully about such matters as the plight, as well as the national cause, of the long oppressed and suffering Ukrainian people in their native and wartorn land Ukraine, who today have made a common cause with their former occupants and together with them are conducting a valiant fight against the Nazis and their satelites, the common enemies of us all.

Likewise our petition is inspired by an ardent hope, that at the close of this war and the victory of our arms and cause, the Ukrainians in their native land may enjoy the freedom, peace, security and opportunities that we, their American kinsmen, are so fortunate in having here in our country.

Signed,

NICHOLAS MURASZKO,
Supreme President of Ukrainian National Association
DMYTRO HALYCHYN,
Supreme Secretary of Ukrainian National Association

У ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ:

ТЕЛЄГРАМИ, ВИСЛАНІ ГОЛОВНИМ УРЯДОМ У. Н. СОЮЗУ, ДО ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА І СЕКРЕТАРЯ ГОЛА.

I

Президент Злучених Держав.

ПАНЕ ПРЕЗИДЕНТЕ!

Головний уряд Українського Народного Союзу, запомогової організації, основаної в 1894 році, зійшовшись минулого тижня на річні наради в осідку організації в Джерзі Ситі, Ню Джерзі, та вислухавши звітів головних урядників, має честь поділитись з Вами радісною вісткою, що все членство організації, розкинене по цілому краю, докладає усіх своїх зусиль, щоби збільшити военні змагання краю у тій твердій вірі, що під Вашим повним запалу проводом наша справа як і наша зброя та зброя наших Союзників вийдуть переможцями над силами Осі, та що тим самим буде положений кінець варварській фільософії бездонної ненависти, расової дискримінації, релігійного переслідування, економічної й соціяльної експльоатації та людського поневолення і гноблення, що є причинами вибуху воєн і заглади цивілізації.

Всі ми, члени Українського Народного Союзу, що є американцями українського роду, є перейняті сильною надією, що як тільки остаточно переможемо, а Чотири Свободи і Атлянтійський Чартер стануть основами для розвязки повоєнних проблем, то національні змагання понад сорок мілionів українських людей в їх рідній Україні, їхня вікова боротьба за свободу, а зокрема їхня теперішня боротьба з націстівськими наїздниками, не будуть пересочені, та що українському народови буде дана нагода нарівні з іншими поневоленими народами стати господарем на своїй землі та правити своєю власною державою, основаною на демократичних принципах, питомих українцям.

Микола Мурашко, гол. предсідник У. Н. С. — Дмитро Галичин, гол. секретар У. Н. С.

II.

Достойний Кордел Гол
Секретар стейту
Вашинґтон, Д. К.

ПАНЕ!

Опираючись на принципи Атлянтійського Чартеру, що не повинні бути допущені такі територіяльні зміни, що не є згідні з свобідно виявленою волею населення тих територій; що повинно бути пошановане право кожного народу мати таку форму правління, яку собі вибере; що повинні бути повернуті суверенні права та самоуправа тим, котрих цього насильно поз-

(Докінчення на 3-тій стор.)

БРИТІЙЦІ ДОБИЛИСЯ ДО ЛІНІЇ МАРЕТУ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Повзові й піхотинські відділи восьмої британської армії добилися вже до лінії Марету. Вони почали офензиву на позиції Марету на 6 миль довгому фронті між морем і містом Маретом.

З Берліна доносять про ще одну офензиву британських військ, а саме далі на полудневий захід від Марету, на Кзар Ґілане; берлінське донесення каже, що німці всціваютъ удержувати там позиції тільки частинно.

На півночі американські війська йшли далі нездержано наперед. Зо здобутого недавно Ель Ґатару вони пішли на схід і заняли Бу Гамран, а перейшовши стацію Сенед, наблизилися до Макнасі на стільки, що вже бачать це місто голими очима. В цей спосіб вони йдуть з Ґафси трома дорогами до берега моря, стискаючи війська Ромеля на щораз меншій поверхні.

ГІТЛЄР КАЖЕ РОМЕЛОВИ БИТИСЯ ДО ОСТАННЬОГО ВОЯКА.

МАДРИД. — З Віші приходять вісти, що Гітлер післав ґенералові Ромелеви, командантови німецьких і італійських військ у Тунісі, приказав битися до останку, не думаючи за відворот, з такою самою відвагою, з якою билися німецькі вояки під Сталінґрадом, що полягли. зглядно попали в полон, до останнього.

АЛІЯНТСЬКІ РЕЙДИ НА ІТАЛІЮ.

КАЇРО. — Американські літаки бомбардували в суботу вночі італійський порт Неаполь і поцілили залізничі варштати й портові причали та запалили один корабель. У неділю вночі вони вернулися на другий рейд.

Британські літаки бомбардували в суботу вночі південну Італію й остров Сицилію. Скинено бомби на поїзди, залізничі стації й кораблі.

ІТАЛІЙЦІ БАЖАЮТЬ ІНВАЗІЇ.

ЛОНДОН. — Британці, повернені недавно з Італії до рідного краю, подають, що багато італійців тайно бажає собі аліянтської інвазії Італії. Все італійське населення відноситься до німців з часто незакритою ненавистю. Декотрі італійці вже мають готові аліянтські прапори для вивішення їх на випадок наїзду.

Не дивлячися на строгі постанови про пайкування, чорна біржа в Італії веде свою акцію відкрито, продаючи фунт чаю за 56 долярів, фунт кави за 24 доляри, а одно яйце по 30 центів.

ІНВАЗІЙНІ МАНЕВРИ В БРИТАНІЇ.

ЛОНДОН. — У Британії відбулися недавно кольосальні маневри військ з усеї британської імперії, котрі мали на цілі використати всі останні досвіди, добуті на війні, та приготовити війська до інвазійних завдань.

ДАНІЯ ВІДБУВАЄ ВИБОРИ.

СТОКГОЛЬМ. — Данський уряд під окупацією зарядив на вівторок вибори до данського парляменту. Мають вибрати всю нижчу палату парляменту на чотири роки та половину вищої палати на 8 літ. Виборів не попереджує виборча аґітація, бо німці заборонили відбувати збори. Кандидатів виставили 5 данських партій, при чому вони порозумілися зо собою на засаду, що найважнішою справою при цих виборах є відбути вибори, аби цим доказати життєвість демократичних засад. На основі згоди між партіями виборці мали би голосувати за одну з пяти партій, без дальшого припоручення.

АМЕРИКАНЦІ ЗНОВУ БОМБАРДУЮТЬ ВІЛЬГЕЛЬМСГАФЕН.

ЛОНДОН. — Американські бомбовики налетіли в понеділок уже третім рейдом на важний німецький порт Вільгельмсгафен. Атака була сконцентрована на базу підводних човнів. Три літаки не вернулися з рейду; про них було донесення, що вони впали в море пять миль від берега й потонули.

ЛОНДОНСЬКИЙ „ТАЙМС" РОЗРАБЛЯЄ СВОЮ ІДЕЮ АНҐЛЬО-СОВЄТСЬКОГО БЛОКУ.

ЛОНДОН. — Лондонський часопис „Таймс" подав другу статтю про потребу британсько-совєтського зближення на повоєнний час. „Таймс" каже, що совєтський союз це одинока держава в Европі на схід від Німеччини, яка може держати Німеччину в карбах.

ЧЕРВОНА АРМІЯ РОБИТЬ ДАЛІ ПОСТУПИ НА ДОРОЗІ ДО СМОЛЕНСЬКА.

ЛОНДОН. — Червона армія захопила далі 40 замешкалих місцевостей на дорозі до Смоленська й подає вістку про важке положення своїх військ коло Курська, куди німці стягнули великі сили з Донецького басену.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед дотичним числом, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Вияв Розуміння Великого Часу

Хочемо сказати кілька слів про подію, яка відграє поважну ролю не тільки в організаційному життю Українського Народного Союзу, але навіть у загальному нашому народному життю. Бувають неюрічні наради головного уряду У. Н. Союзу. Ось такі, що відбулися минулого тижня. А що такі наради є важною подією, то це не є ніяким дивом, коли матимемо на увазі, що отсе маємо до діла з такою народньою українською установою в Америці, що доходить уже до 50 років існування і має понад 40 тисяч членів, а за який місяць матиме майна вартости повних сім міліонів долярів.

Як усе життя в Америці відчуло війну, так і відчув її теж і У. Н. Союз. І він має повно трудноців, як їх мають усі інші подібні інституції в цілій Америці. Теж і йому тяжко приєднувати нових членів, як їх тяжко діставати асекураційним компаніям чи запомоговим товариствам. А дотого ще треба було йому боротись з ріжними наклепами та намаганнями ріжних елементів зашкодити доброму імені організації, надіючись, що воєнні обставини до завдання такої шкоди саме добре надаються.

Отже, коли брати те все під увагу, то треба радіти, коли переконуємось, що навіть і в такому тяжкому році наш У. Н. Союз зріс на яку тисячку членів. А що стверджено, що по відділах є спокій і порядок, а головна увага членства звернена на те, щоби показати себе і свою організацію передовими у виконуванню наших воєнних обовязків супроти нашого краю, то це треба вважати найкращою і найбільш переконливою маніфестацією членства У. Н. Союзу щодо цього, як вони розуміють любов і привязання до американської землі. Ось і тому представники цього членства, себто головні урядники, що були на річних нарадах, як ті речі підносили, то заявились за те, щоби про ті добрі вісти донести нашому президентови, Франклінови Д. Рузвелтови, бо це голоси, що виходять з самих сподів народніх мас і відбивають їх правдивий настрій. Заразом рішено закупити воєнних бондів ще на чверть міліона долярів, а далі призначено нову щедру жертву на Американський Червоний Хрест, як і на Канадійський, а крім того обдарено ще ріжні українські гуманітарні та та культурні інституції, як теж призначено поважну суму і на стипендії для молоді. Колиж до цього додамо ще й те, що є у пляні дальша культурна праця заходами У. Н. Союзу, звязана, між іншим, і з обороною права українського народу в Европі на вільне життя, то побачимо, що в своїх скромних рамцях У. Н. Союз і тим разом, з нагоди річних нарад головного уряду, пішов своїм традиційним шляхом дбати за обезпечення своїх членів під фінансовим оглядом, а заразом теж мати на увазі й заспокоювання культурних потреб того членства як теж цілого нашого громадянства в Америці, оскільки це є в його силах.

Ось так, як бувало, так і тепер, старається він чесно й сумлінно сповняти свої обовязки супроти членства і американської землі, не забуваючи і за терпіння того українського народу в Европі, з якого походимо.

Грізьба Злочинности Серед Молоді

Дж. Едгар Гувер, директор федерального Бюра Інвестигацій, подав до публичного відома факти про „застрашаючий", як він каже, зріст злочинности серед дівчат і жінок.

Подає він, що в 1941 році арештовано було дівчат понижче 21. року життя 9,675, а в 1942. році аж 15,068, цебто майже 58 процентів більше. У тій самій групі арешти за проституцію зросли майже 65 процентів, за інші сексуальні проступки 105 процентів, за волокитство 124 проценти, за нарушення спокою 70 процентів, а за піянство 40 процентів.

Інший статистичний образчок бере під у вагу число арештів серед осіб до 18. року життя. Тут, як каже Гувер, помічено зріст арештів вперше від заведення розсліду кримінальних рекордів у 1932 році. 112,486 осіб, котрих арештовано й з котрих знято відтиски пальців в 1942 році, становили 19 процентів усіх арештів, тоді як арешти таких молодих осіб у 1941. році становили тільки 17 процентів усіх арештів.

Неменше замітне явище добачує Гувер у тому, що загальне число арештів хлопців до 21. року життя в 1942. році було нижче, ніж воно було в 1941 році, але рівнобіжно з тим у деяких поодиноких злочинах слідно зріст арештів. Наприклад слідно такий зріст арештів хлопців понижче 21. року життя за напад, за насилування, за нарушення публичного спокою й за піянство.

Гувер добачує теж певні противні тенденції, себто до поменшення злочинства. Можна це бачити передовсім у групі злочину вбивства, в котрій число арештів хлопців до 21. року життя зменшилося, хоча воно збільшилося дуже поважно серед дівчат. Так само зменшилося число арештів хлопців за крадіж на 11 процентів; зате число арештів дівчат за такі злочини зросло на 27 процентів.

Назагал Гувер бачить зріст числа злочинців, звернених проти особи, а зменшення злочинів, звернених проти власности, як крадежей, вломів.

З таких фактів Гувер робить висновок, що серед дівчат можна доглянути „застрашаючий" зріст злочинства. Тому він і радить громадянству почати якусь суспільну акцію проти тих тенденцій, а за вдержання „домашнього фронту чистим, здоровим і сильним".

Замітні слова Гувера про причини цих тенденцій. Добачує їх Гувер в наглім зрості промислового руху, у так званому „бумі", з котрим іде рука об руку доступ молоді до „легкого гроша". Рівнорядно з тим іде ослаблення впливу дому, через що пропадають ті чинники, які здержують молодь від злочинства.

Закликуючи громадянство до гострої контрофензиви проти молодечого злочинства, Гувер каже:

„Злочинство є неоправданою розтратою людської сили в період кризи, коли кожна особа стає необхідною для есенціональної служби державі. Що більше, молода особа, що нині не сповняє своїх обовязків, може легко стати налоговим злочинцем, себто суспільним галапасом".

Нічого й казати, що це лихо потягає за собою ще дальші. Коли така молода дівчина або хлопець, що нині попадає в арешти, вводить деморалізаційні елементи в своє майбутнє подружжя, навіть хочби зо зосім нездеморалізованим подругом, так, що через це та родина, котра повинна би становити заборолo злочинства, ще далі ослабає.

Вовче Виття

Чи може бути що злого в тому, коли хтось думає про повоєнну економічну допомогу безталанній Україні й нещасним українським людям? І то ще в такому випадку, коли ті люди, що таке підносять, підкреслюють, що нам треба мати на приміті, що тепер така пора, що найбільші наші сили і ресурси мусять бути таки вжиті спершу на найважнішу справу, якою є допомога нашому урядові у воєнних змаганнях, щоби виграти війну, бо це перше й найважніше наше завдання.

Як завважуємо, наші люди збільшають по громадах активність, коли іде про купно Воєнних Бондів. У ріжних місцевостях відбуваються підприємства на Американський Червоний Хрест. З усіх сторін, з ріжних товариств, з ріжних церков ідуть жертви на американські ціли. І це вже не голословні твердження, не пусті слова, бо „ударні кампанії", що їх тепер видно в нашому народньому життю, ідуть на наших вояків, на А. Ч. Хрест чи інші американські ціли. І так складається, що ті люди, що так діють і жертвують, підняли голоси, чи не добре було б скористати з цього, що наші люди ліпше заробляють і зачати грошеву збірку для помочі українським людям в Европі, як така поміч зможе до них дійти і коли вони такої помочі будуть найбільше потребувати, себто зараз по війні. І піднеслись думки, чи не можнаб знайти способу якоїсь допомоги тим українським людям, що їх советська влада заслала з Західної України на Сибір, бо знаємо, що їх повисилала, а тільки не знаємо, де вони находяться, та хто з них остав ще живим. Ще інші думають, чи не помогтиб українським воякам, що попали на советсько-німецькім фронті в націстівський полон.

Питаємо: Що може бути злого в такому поступованню? Тіж люди ставлять Америку на першому місці. Їх завданням є в першу чергу допомагати виграти війну. І тому пропонується на першому місці **„Український Комітет Допомоги Війні"**. А в дальшу допомогу **„І Жертвам Війни"**. Або в сполуці одного з другим: **„Український Комітет Допомоги Війні й Жертвам Війни"**. Щож у тому злого з американського становища чи загально-людського, але навіть з советського? Тіж люди, що так поступають, не виступають проти ніякої збірки на медицинську чи яку там іншу допомогу Советам. Вони тільки щодо себе стоять на тому становищу, що треба збирати і жертвувати на Американський Червоний Хрест, а вже він хай розділює наші жертви, як хоче, і висилає, куди хоче. Мають повне довіря до Американського Червоного Хреста і радо та щиро з ним співпрацюють. І дають йому те, що звичайно давали, а тим разом навіть ще більше. Та крім цього хотілиб ще як наддаток збирати щось на найчорнішу годину для бідного й поневоленого українського народу. І той наддаток хотіли б вислати тоді, як буде змога вислати так, щоби ту допомогу дістали українські люди, головно зараз по війні, коли то, на думку многих, буде можливість такою допомогою вратувати ще життя многих людей. Очевидно, що вони вели би це при допомозі ось тої урядової установи, що її вже покликав до життя президент Рузвелт саме для ратункових цілей, чи може через А. Ч. Хрест. Сяк, так, чи інакше, а зродилась отсе добра думка, гуманна, благородна. І ось проти такої думки підняли комуністичні „У. Щ. Вісті" чистий рейвах, засмаровуючи пів сторони паперу базграниною, що її назвали „Нова націоналістична авантюра". Рахуючи на те, на що комуністи завжди рахують, що „брехун бреше, а дурень віри йме", хочуть застрашити людей, щоби до такої акції не брались і про таке не думали, бо така акція, пишуть вони, має на ціли „організувати саботаж всякої направду гуманітарної акції в справі допомоги українському народові", „дезорганізувати роботу громад у воєнному змаганні", „відвернути увагу масам народу від дійсних воєнних змагань" і т. д. Значить, що знову пишуть таке, чого в большевицьких писаннях завжди повно, себто брехні й брехні, ще й підмащені провокаційними натяками на гітлеризм і тим подібне.

Та як большевики так дуже ховаються тепер з своїм комунізмом і своєю службою чужим інтересам, а беруться вчити інших „американського патріотизму", булоб добре, щоби хтось вглянув у їхню газету і приглянувся, як тоб американський патріотизм вони розуміють. Бо наприклад, як їм треба бити не-комуністів, то вони зараз хапаються за те, що „березень — місяць Американського Червоного Хреста" і т. п. А той, березень дійсно є місяцем А. Ч. Хреста, але тільки в тих, що це ділами доказують. В „Свободі", в якій порушено справу повоєнної допомоги українським людям, є майже число за числом оголошувані жертви, які складають наші люди на А. Ч. Хрест. І є згадки, як вони купують воєнні бонди, як посвячують Прапори Служби, як складають ріжні збірки для наших вояків. І так число за числом. Те є і в числах з минулого тижня, в яких згадано за повоєнну допомогу. Чиж не подибаємо там звіти, що от тут купили воєнних бондів за $2,000, там за $1,000, тут пішли до армії наші хлопці, і то з відділу У. Н. Союзу, тут поклик в справі А. Ч. Хреста і збірка жертв, а там підготовляють концерт на Червоний Хрест. А таке є у „Свободі". І так є в українському народньому життю. Зате нема в нас ніяких „ударних кампаній", що видираліб неосвідомленим людям великі суми гроша на піддержування комуністичної преси і пропаганди. Гроші з кампаній наших людей ідуть на дійсно добрі й американські ціли. Та це не по нутру комуністам. Їм не подобається усе, що не є під їх отвертим чи прикритим зарядом. І не іде їм про ратування українських людей, бо якби так було, то не булиб мовчали в тих часах, коли український нарід гинув міліонами з голоду за кару, що не приймав без слова протесту ріжні советські комуністичні експерименти, що не відповідали його вдачі й переконанню. І не булиб брехали за комуністичною пропаґандою, що такого голоду нема, коли в тому самому часі гинули в Україні люди з голоду тисячами до таких страшних розмірів, що кінцевий рахунок виказував кілька міліонів ось так загинувших людей. Теж і тепер не іде їм про людей, бо якби так було, то чомуж малиб противитись, щоби збирати допомогу і висилати ратунок ось таким нещасним жертвам комуністичної дурійки, як от Покійний д-р Володимир Старосольський, а таких повинно бути на Сибірі ще многo, якщо їх не добито в такий спосіб як д-ра Старосольського і його дружину. Чомуж малиб противитись, щоби висилати допомогу ось тим советським воякам з українського роду, що попали в німецький полон, коли, наприклад, американські поляки шлють таку допомогу польським полоненим в Німеччині? Чи це не людська річ ратувати життя тим, що наставляли свою грудь в обороні своєї землі? Чи не висилають пакунків з Англії для англійських полонених в Німеччині??

Усі ті речі зрозумілі, але вони не промовляють і не можуть промовити до наймитів, що сліпо виконують чужі прикази і тому не можуть і не хотять взяти в оборону не тільки таких хрустально чесних українців - демократів як Покійний д-р В. Старосольський, але навіть і таких комуністів як Скрипник, чи навіть таких соціялістів, що вже не є українцями, як от розстріляні советським режімом польсько-жидівські соціялісти Альтер і Ерліх, в обороні яких станув уже широкий американський світ. Ось той світ, включно з головними робітничими організаціями висказує довіря для [illegible]ка і народів у Советах, що так хоробро боряться з націстівським наїздником, але рівночасно пятнує методи розрахунків комуністичного режіму з людьми не однакової з комуністами думки. Українські большевицькі наймити не мають в нічому своєї думки. Вони роблять те, що їм каже чужий центр. І тим треба вияснити ось те вовче виття, яке піднялось на сторінках большевицьких У. Щ. Вістей проти того, що американські українці підняли думку, чи в часі, коли сам наш уряд скликує конференцію для справи повоєнного ратування потерпівших від війни країв і народів, не застановитись і нам уже тепер, як помогти Україні, яку війна пере-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

(63)

А! Ось воно! Тихо-тихо скрипнула хвіртка, що вела з двора до саду, і, осторожно ступаючи, якась поява шмигнула крізь неї, і, мов вюн у болоті, моментально потонула в темряві, що заповнювала сад. Потонула у немов зовсім пропала, розвіялась без шелесту, без сліду так, що садівник, котрий у своїй будці прокинувся було при скрипі хвіртки, надаремно напружив слух, щоб почути бодай найменший шелест у саду. Він ждав добру хвилю, але, не чуючи нічого й чуючи надто хропіння пса, що спав тут же обік будки, заснув і собіж. Тільки після яких десяти минут темна поява, притаєна в пітьмі на яких десять кроків від будки, тихенько поповзла далі, мов гадюка, пробираючись крізь корчі й високі лопухи. Виповзши зі саду, чорна поява випрямилася, відідхнула, стрепенулася, щоб стрясти з себе грубі краплі роси, що понависали в неї на волоссю, на лиці, на руках і на одежі, і бігцем пустилася далі стежкою поперек сіножати. Одним духом перебігла аж до містка, перекиненого через торецьку річку, та тут зупинилася, виняла спід поли свого вбрання якийсь звиток чорного шмаття, напомацки найшла коло містка здоровий камінь, вложила його в середину того звитка й, міцно скрутивши звиток, замахнулася, щоб кинути його в воду. Та ні! Вона, мабуть, пригадала собі, що коло моста вода мілка, і, подумавши хвилинку, пустилася бігти вниз попри річку, бродячи по пояс у високій мокрій траві. Пробігши так зо двісті кроків аж до місця, де річка закручувалася й творила глибоку, корчами обросли калабаню, нічна поява швидко вкинула там свій пакунок і щодуху побігла далі. Бігла якийсь час долі річкою, потім перескочила її в вузькому місці і скрутила під гору до фільварку, на ниву, засаджену картоплею. Якийсь час вона бігла бороздою, потім зупинилася, присіла, слухала. Що це таке? Серед ниви немов щось ворушиться? Чи то дикий кабан картоплю риє? Та ні, дикий кабан був би чорний, а це біле. Нічна поява почала тихо, помалу нунутись далі. Друга біла поява випростувалась на хвильку, це була жінка, селянка, з мотикою в руці.

— Бестія — буркнула чорна поява. — Ось де зайшла картоплю красти.

Та чорна поява не кинулась на злодійку, не гукала, не полохала її, але тихесенько, хильцем, майже повзком, пробиралася далі, раз-у-раз тривожно озираючись. Ось біла поява знову схилилася, чути її сапання й удари мотики об суху землю — ось пронеслось її глибоке зітхання, якісь слова, чи то молитва, чи прокляття, та нараз що це? З недалекого гостинця донеслись нові голоси. Дуднять поспішні кроки по твердо втоптаній стежці, чути важке, розриваюче душу ридання, а далі слова:

— Таточку! Таточку! Пустіть мене! Я не хочу жити! Я собі смерть заподію!

Це тонкий, дівочий голос говорить. А в відповідь йому старечий, розбитий голос:

— Дитино моя! Бог з тобою! Що ти говориш? Здайся на Бога! Він бачив твою кривду, Він її помстить.

Чорна поява мов прикипіла до місця, слухала, не ворухнувшись, слухала довго ще, хоч дівчина, що ридала, і її старий батько були вже далеко. І жінка, що крала картоплю, також чапіла, скулившись, поки вони пройшли. Та не було їй сьогодні щастя. Ледве пройшли ті двоє, коли ще заскрипіла брама в фільварку, роздався тупіт кінських копит, і по хвилі дві брички заторохтіли гостинцем. Жінка знову схилилася вниз, прилягла в борозду, та чорна поява, чуючи той туркіт, випрямилася й, не вважаючи на свою дотеперішню осторожність, пустилася бігти в напрямі до гостинця, замахала руками і скрикнула щосили:

— Гей, гей!

— Ой, Господи! Пропала я! — скрикнула в тій хвилі жінка, що крала картоплю, і, покинувши мішок і мотику, пустилася тікати долі нивою. Та крик чорної появи не зупинив тих, що їхали гостинцем. Брички поторохтіли до Торок, а коли жінка по якійсь хвилі обернулася, чи чорна поява біжить за нею, не бачила вже нікого на полі. Вся тремтячи зо страху і стужі — вона була в одній сорочці і вся промочена росою, — вона стояла ще якійсь час на місці, мов остовпіла, ловлячи вухом далекий туркіт бричок по селі, ще дальше гавкання собаки й ті неясні шелести літньої ночи, що видає сонна природа. Ось туркіт на хвилю затих, а замість нього роздався голосний протяжний свист:

— Фііііі! фі-фі-фііііі!

Тихо. Потім знов затуркотіли брички, та вже щораз тихіше, дальше, невиразніше, поки туркіт їх не злився з тими неявними шелестами літньої ночи, що видає сонна природа. Тоді жінка важко зітхнула, перехрестилася і звільна, осторожно почала повзти назад на те місце, де покинула свій мішок із картоплею й мотику. Чорна поява не забрала нічого, все лежало на своєму місці. Та жінка вже не всміювалася копати. Вона поспішно вхопила мішок, завдала його собі на плечі, взяла мотику і знов поповзла якмога швидше долі нивою аж до самого її кінця.

Дійшовши до кінця, вона, не входячи на сіножать, півперек загонів, засаджених картоплею, дійшла аж до гостинця і, тривожно озираючись та важко дишучи під вагою мішка, поспішила до села. Дійшовши до кінця села, вона знов зійшла з гостинця, щоб не йти серединою села, де її могла побачити сельська варта. Вона з трудом перелізла через рів і попід паркан, що обгороджував обійстя коваля Гердера, стежкою поповзла на загуміньки. Зупинилася на хвилину, а далі заглянула крізь шпару в паркані. В Гердера ще світилося, чути було якийсь гомін. Та ось пси загавкали, і жінка з картоплями не дожидала, поки вони вибіжать на стежку, але щодуху поповзла далі, хрестячись та шепчучи „Отче-наш".

Ось вона зупинилася і скрутила в бік на вузеньку стежечку, що вела до перелазу; ось, стогнучи, почала перелізати через перелаз, не скидаючи мішка з плечей, коли це разом по тій же стежці, тільки з противного боку, надбігла якась друга постать, задихана, перелякана, мов якимись незримими страховищами гнана, і прожогом кинулась до того самого перелазу, так нагло, що вдарилась об мішок з бараболями, що був на плечах у жінки.

— Йой, а це що? — скрикнула перелякана постать, зупиняючись.

— Господи! А це що? — в тій самій хвилі скрикнула жінка й у пустила мішок, котрий так і гепнув під ноги переляканій постаті.

(Дальше буде).

Петро Березин.

ОСНОВИ СОЦІЯЛЬНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В АМЕРИЦІ

(ОНА). — Президент Рузвелт передав конґресови два звіти Ради Плянування Народних Ресурсів, в яких вона хоче подати основи до кращого життя в Америці. На основі цих звітів — кожна працездатна людина малаб працю і краще соціяльне обезпечення. Передаючи конґресови звіти президент сказав:

„Ми всі можемо погодитись в справі нашої мети і нашого спільного рішення, що як виграємо війну, то в Злучених Державах мусить бути твердо встановлена справедлива заробітна платня і соціяльне обезпечення... Ми не сміємо повертати до несправедливости, непевности й страху, але йти вперед до кращого життя".

Передані конґресови звіти є досить обширні і забере досить часу, заки їх відповідно оброблять і пояснять. Одно тільки вже можна сказати, що ці звіти мають на ціли ґарантувати американським людям приватну або публичну працю, та що по війні несміє бути того, аби люди терпіли від холоду і голоду. Америка є край багатий і нарід повинен жити в достатках. Як вижче згадані звіти будуть переведені в закон, то тоді люди матимуть запевнену працю, відповідну платню, право на харчі, одіж, помешкання, медичну обслугу, обезпечення на старі літа, обезпечення в часі хороби і від безробіття. Матимуть право на ведення вільних підприємств, свободу слова, рухів і рівність перед законом. Будуть мати заґарантоване право на науку, відпочинок і розривку.

Як такий закон увійде в життя, то значить, що ми задурно крови на війні не проливали. Війна коштує великі гроші і багато людського життя, але після неї мусить прийти краще життя на світі, а особливо тут в Америці, яка сьогодня мобілізує всі свої ресурси, аби визволити поневолені народи з націстичного ярма і покласти кінець тоталітарній формі правління на світі. Ми докладаємо всіх старань, аби здобути перемогу над ворогом, але рівночасно плянуємо, як саме можна поліпшити економічне життя в Америці, щоби працездатні люди не колядували цілими днями попід фабрики, питаючи за роботою і приходили додому з нічим.

Знавці американської економії кажуть, що її можна розвинути так, що вона може приносити Америці около півтора сотні біліонів додаткового приходу. Держава повинна́б помагати розбудовувати надморські пристані, будувати апартаменти, дороги, розвивати авіяцію, електрівні, тощо. Мусить помагати малим підприємцям розвивати бизнеси і контролювати розпаношену промислову оліґархію в Америці. Економічні експерти кажуть, що по війні не може бути так, аби великі підприємства гальмували розвиток малих, бо це спинювалоб економічний розвиток, наслідком якого булоб загальне безробіття. Треба так зробити, щоби й менші підприємства мали нагоду істнувати і розвиватися. Ми любимо хвалитися політичною рівністю, а в економії толеруємо анархію і безправство. Великі підприємства поїдають малих, а деякі люди настоюють на тім, що держава не має рації мішатися до того, що промислова оліґархія робить. Жадоба приватних зисків затуплює патріотичні почування і це виходить на шкоду цілому краєви.

Переданий президентом конґресови звіт одобрює досягнення робітничих юній і каже, що американські фармери мають право домагатися відповідної ціни за хліборобські продукти. Фабричні робітники мають мати право голосу в плянованню продукції, а фармері повинні мати право голосу в настановленню цін на свої продукти. Економічний визиск одної ґрупи людей другою, не повинен мати місця в повоєнному світі. Американський плян соціяльного обезпечення ріжниться від пляну Бевериджа тим, що хоче усунути причини безробіття. Це дуже добрий підхід до справи і як вдасться усунути причини промислового застою, то й соціяльне обезпечення дасться лекше перевести в життя. Але покищо, перші кроки в тім напрямі вже зроблено і треба сподіватися, що конґрес, передискутувавши передані йому президентом Рузвелтом пропозиції, уліпшить істнуючий вже закон соціяльного обезпечення до того ступня, що американський робітник не буде журитися, за що дітям хліба купити. Втративши роботу, він не потрібуватиме гризтися, де взяти грошей на „рент", бо він знатиме, що держава йому поможе. Гроші на соціяльне обезпечення складатимуть: робітник, працедавець і держава.

Плянується також й інші інституції, які будуть помагати потребуючим в біді. Хто не матиме соціяльного обезпечення, той може вдаватися за помічю до добродійних товариств, які діставатимуть певні фонди від правительства і муніципалів. Вони мають опікуватися такими людьми, що вже до праці не здатні і такими, яким треба негайної помочі.

У вище згаданім звіті багато говориться про те, щоби забезпечити американському народови лікарську охорону, бо при військовій бранці показалося, що сорок відсотків рекрутів були неспосібні до військової служби. Дотепер в Америці ніхто не сподівався, аби так багато молодих людей були фізично нездібні. На перший погляд вся американська молодь виглядає здорова, але як приглянутися ближче, то показується цілком що іншого. Розуміється, що відкинені поборовою комісією люди не є каліки і їх ще вдасться вилікувати, але це показує, що якби в Америці була зорґанізована лікарська опіка, то молоді люди не малиб фізичних дефектів. Треба знати, що в нинішних економічних обставинах не кождий батько міг оплачувати лікаря і набута дитиною хвороба задавнювалася й поволі підривала її здоровля. Цього по війні не сміє бути, бо лихе здоровля одиниці зле відбивається на здоровлю цілої нації.

Статистика показує, що в Америці денно хорує чотири міліони людей, а наслідком цього край річно тратить десять біліонів долярів. Переданий конґресови плян соціяльного обезпечення має на ціли цьому запобігти. Крім лікарської опіки для американської молоді (і, старших також), плянується дати молоді спромогу безплатної освіти. Є багато спосібних дітей, яких родичі не можуть післати до шкіл через брак грошей і вони пропадають. Дехто вибивається в люди пізніше власними силами, але багато талановитих дітей виростає без відповідної науки і на цім Америка дуже багато тратить. Треба зробити так, аби молодь мала нагоду безплатно вчитися, поки не скінчить каледж. Не треба забувати також, що як скінчиться війна, то вернеться додому багато жовнірів, яких забрано до армії з ріжних шкіл і їм також треба дати нагоду безплатно докінчити розпочату перед військовою службою науки.

Ми повинні стреміти до того, аби в повоєннім світі запанувала демократія і рівність в повнім того слова значінню. Розвиток американського промислу вже дійшов до того, що ми можемо продукувати стільки всякого добра, що для кожного повинно вистачити. Треба тільки все справедливо розділити. Америка є край дуже багатий і ніхто з її громадян не повинен відчувати недостачів. Переданий президентом Рузвелтом конґресови проєкт соціяльного обезпечення має 721 сторін друку і в нім обговорюються такі справи, які спричинять гарячу дискусію й гострі напади на тих людей, що його написали. Найдуться й такі мудраґелі, які будуть старатися висміватu спроби завести кращий господарський лад в Америці, але основної правди ніхто не потрапить заперечити, бо в проєкті кращого соціяльного обезпечення говориться просто і ясно, що'

„Ми можемо дати працю всім людям, а пересічний робітник в Америці може діставати більшу заробітну платню... Рада Плянування Народних Ресурсів уважно перевірила американські ресурси і настоює на те, що стала праця й збільшення заробітної платні є необхідними для осягнення тих цілей, до яких змагаємо".

Вовче Виття

(Докінчення зо сторони 2-гої)

міняє в одно велике пожарище, в одно кладбище.

Американський „Ленд-Ліз" договір з Советами дає совєтському урядови змогу діставати з Америки всілякого роду допомогу на сотні міліонів долярів в такий самий спосіб, а навіть у більший, як дістають таку допомогу інші союзні держави. Хоче хто ще в інший спосіб допомагати, ми йому не є на перешкоді. Щодо тої іншої допомоги ми покладаємось на Американський Червоний Хрест. Це є та наша інституція, до якої маємо повне довіря, що вона дбає за людей, за нещасних людей, а за ніщо інше, що є символом гуманности, а нічого іншого. І колиб та інституція дала навіть всьо, що має Советам, ми не сказалиб ні слова проти цього, бо булиб переконані, що А. Ч. Хрест подбав би, щоби вся та допомога дійшла до терплячого народу, до нужди. А на таку віру А. Ч. Хрест заслужив собі тим, що є дійсно самостійною орґанізацією, дійсно чисто гуманітарною, дійсно цілком безпартійною, якої одинока пропаґанда: подати помічну руку в нещастю кожному без огляду на його політичні чи релігійні переконання, без огляду на національне чи расове походження.

Та по війні не буде вічно існувати „Ленд-Ліз". А нужди буде тоді повно всюди, а в Україні буде її найбільше. Так думають наші люди. І добре думають. А коли докладають своєї крови та інших жертв, щоби наша Америка вийшла з тої війни повним переможцем, то теж і добре і те, коли попри такі зусилля ще можуть дещо відкладати і на те, щоби згодом пробувати вратувати хоч якусь маленьку частину з тих українських людей від голодової смерти, що вийдуть з цеї війни живими. А може і вратувати і тепер, якщо це можливе.

(Докінчення зі сторони 1-шої)

бавлено; та беручи під увагу факт, що у теперішньому часі існує між урядом Советського Союзу і польським урядом на вигнанню глибока ріжниця думок щодо повоєнного стану земель Західньої України, що перед війною були під Польщею, а по розгромі Польщі під Советами, а тепер під націстівською окупацією;ми, американці українського походження, члени Головного Уряду Українського НародногоСоюзу, запомогової орґанізації, яку основано в 1894 році, а яка має 469 відділів, розкинених по цілім краю, зібравшись на річні наради в осідку цеї орґанізації в Джерзі Сіти, Ню Джерзі, звертаємось до Тебе, Пане, з важливим проханням, щоби, ради облекшення напружених відносин у Східній Европі й прискорення замирення і забезпеки світа, були повзяті усильні змагання при кінці війни і по перемозі Обєднаних Держав над Державами Осі, щоби повище наведені принципи Атлянтійського Чартеру були застосовані в справі Західньої України в такий спосіб, щоби був переведений в Західній Україні плебісцит в тій цили, щоби таким чином була свобідно висказана воля сім і пів міліонового тамошнього українського населення щодо цього, чи воно бажає бути під Советами чи під Польщею, або, чи хоче підтвердити свої свободолюбні традиції і покликуючись на Акт Злуки з 22. січня 1919 року, захоче тепер, як це було тому 24 роки, обєднатись з своїми рідними з Східньої України та встановити в українських етнографічних границях, обіймаючих сорок міліонів українського народу таку вільну, незалежну, суверенну українську державу, що булаб основана на питомих українському народови демократичних принципах та жилаб в мирі, забезпеці й тісній економічній співпраці з сусідними державами.

Наше прохання, Пане, виходить з такої дійсности, що тільки в одиноких Злучених Державах Америки можна говорити явно, свобідно й правдиво про такі справи як важку долю і національні змагання так довго гнобленого й терплячого українського народу на його рідній і війною спльондрованій Україні, котрий тепер станув у спільній справі разом з своїми попередніми окупантами і разом з ними веде геройську боротьбу з націстівською Німеччиною і її сателітами, що є спільними ворогами нас усіх.

Ось те прохання виходить теж з сильної надії, що як війна закінчиться, а наші збройні сили і наші ідеали переможуть, то теж й українці зможуть тоді на своїй рідній землі тішитись свободою, спокоєм, забезпеченням і тими нагодами, що їх маємо щастя мати у цьому краю ми, американські українці.

Микола Мурашко, гол. предсідник У. Н. С. Дмитро Галичин, гол. секретар У. Н. С.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

$520 і 1454 годин праці для А. Ч. Хреста.

Український Відділ Американського Червоного Хреста, зорґанізований при Укр. Католицькій Церкві св. Володимира, має вже за собою повний рік праці. На протязі цього року мало було парад, але багато тихої, корисної праці. Діяльність відділу проявлялася у двох напрямках: 1) у збиранню фондів для Американського Червоного Хреста; 2) у шиттю одіння для жертв війни.

Через Український Відділ вписалося до Червоного Хреста в минулім році 177 членів, котрі зложили $520 членськими вкладками і жертвами. В ту суму ввійшли більші жертви від таких товариств: Церкви св. Володимира, Українського Народного Дому, Сестрицтва Любов, 37 відділ У. Н. Союзу, Дочок України, від двох відділів Сам. Укр. Золотого Хреста, сестриціва Матери Божої Неустанної Помочи, Братства св. Володимира, від. 65 У. Н. Союзу, Українського Жіночого Клюбу в Линден, Братства св. Михаїла, від. 142 У. Н. Союзу, Тов. Запорозька Січ, від. 3 У. Н. Союзу, Тов. Запорозька Січ, від. 234 У. Н. Союзу, Українського Кругольняного Клюбу, Укр. Горожанського Клюбу 6-тої дільниці, 254 відділу У. Р. Союзу. Ця однодушна підтримка Укр. Відділу Чер. Хреста з боку майже всіх наших товариств свідчить, що українська громада в Елизабет розуміє вагу солідарности.

Двацять дві жінки зголосилися до шиття одіння для Червоного Хреста: Боднар Марія, Бондра Анна, Войтович Варвара, Герила Марія, Гондович Агафія, Горинь Анна, Гнатюк Анна, Ґаліновић Евдокія, Ґенеґа Анна, Ґерета Марія, Голда Анна, Кардаш Евдокія, Ковальчик Катерина, Маркович Марія, Поливчак Марія, Слободян Анна, Сташко Евдокія, Сухорська Марія, Циктор Марія, Чапельська Стефанія, Шара Марія, Шишка Ольга. Український Народний Дім відступив кімнату на робітню. Вісім жінок відступило свої машини до шиття: Гнатюк Анна, Карнас жінка Михайла, Маркович Марія, Могила Катерина, Погранична Анна, Поливчак Марія, Пошивак Анастасія, Федуняк з Линден. Парохіянин, Павло Бучій, звіз всі машини до робітні не жадаючи заплати навіть за ґазоліну. Головна американська кватира дала стяг Червоного Хреста і матерію на одіня, і в своїй хаті, на своїх машинах, свої робітниці зачали роботу. А що не був це соломяний огонь видко з того, що до робітні приходили великі звої полотен, а з робітні відходили пачки суконок, спідниць, біля, на котрих шиття жінки дали 1454 робучих годин.

Так у нас працюють на домашнім фронті українці, котрих діти стоять на воєннім фронті.

Марія Поливчак,
секретарка Кружка.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Буде виставлена „Циганка Аза".

Товариство „Дністер", відділ 361 У. Н. Союзу, що має у програмі своєї діяльности теж і культурну частину, старається майже кожного місяця мати в себе відчити на ріжні теми з нагоди місячних зборів, а теж старається давати кожного року одну або й дві театральні вистави для піднесення нашого театрального мистецтва і збільшення бенефітових фондів товариства. У звязку з тим повідомляється, що в днях 10 і 11 квітня (субота і неділя) буде виставлена гарна песа М. Старицького „Циганка Аза", з співами і танцями, а виставить її для бенефіту Тов. „Дністер" п. Михайло Скоробогач, відомий артист і режісер. Вистава відбудеться в парохіяльній налі св. Юра при 6. вулиці. Ближче буде подане в своїм часі в оголошеннях.

Мартин Малетич, секр.

ПІТСБУРҐ, ПА.

Купують Воєнні Бонди.

Товариство Рогатинщина, від. 396 У. Н. Союзу, ухвалило на мітінгу дня 14. березня 1943 року закупити американських Воєнних Бондів на суму $200, що і зараз зроблено.

Так само ухвалено, щоби купити дві книжки в англійській мові, а це Історію України проф. Мих. Грушевського. Одну книжку рішено дати до Карнеґі Лайбрері на Форбес вулиці, Шенлі Парк, а другу залишити при товаристві.

Уряд Тов. Рогатинщина.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ РАНЕНІ — МІЖ ПОЛЯКАМИ.

Усі ми американці й радіб допомогти нашому краєви вийти з тої боротьби переможцем. І усі ми хотілиб, щоби наші діти, чи діти наших знакомих, чи тих, що є з нашої крови, були між тими славними борцями, що хоронять американської свободи. Ось так і нам, американським українцям, також залежить на тому, щоби між славними прізвищами американських вояків, що наставляють свою грудь за Америку, були теж і українські прізвища. Від якогось часу я завважив в тих лістах вбитих і ранених американських вояків, що їх час від часу подибую в нюйорській польській ґазеті „Нови Сьвят", що там є повно українських прізвищ. Спочатку я думав собі, що деякі з них можуть бути і польські, хоч виглядати на українські. Але от подибую у тій газеті згадку за вашингтонську лісту американських втрат в Північній Африці з 5. березня і бачу, що між раненимив „поляками" є добре мені відомий молодий американець українського роду, котрого мати є членкинею мого відділу, себто 361 відділу У. Н. Союзу в Ню Йорку, та який ще до того є і моїм похресником. Це Степан Ващук, син Анни, ранений в Африці. Його батько походить з Полтави, Велика Україна, а мати з Рави Руської, Західна Україна. Сам Степан є роджений в Америці, в Ню Йорку, і хрещений в укр. кат. церкві св. Юра на семій вулиці. Він добре пише і говорить по українськи, бо ходив до української школи. Є добрим американцем, але теж і свідомий добре того, що є з роду українцем. Не відмовляю полякам їхнього патріотизму. Але хай не втягають ще й тут в Америці українських людей між поляків. Досить того було в старім краю! А наші люди хай звертають на такі речі пильну увагу. Як наші діти кріваляться за нашу Америку, так дбаймо, щоби було відоме, що це українська кров докладає свою частку до американської перемоги.

Петро Свистун,
Ню Йорк, Н. Й.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

„Русалка" і Словянське Відродження

(1)

В історії відродження галицької вітки українського народу найпочесніще місце займає т. зв. „Руська Трійця", себто Маркіян Шешкевич, Яків Головацький і Іван Вагилевич, та перша народньою мовою в 1837. видана книжка „Русалка Дністрова".

Беремо в руки цю книжку, зладжену молоденькими студентами богословії, вчитуємося в неї і знову переконуємося, що це не була несвідома робота, отак собі навмання, а — глибоко продумана й доцільно складена. А її молоді творці стають перед нами — як зрілі, висококультурні, озброєні в широке та глибоке знання реформатори.

У „Передслові" Маркіян Шашкевич пише:

„Судило нам ся послідним бути. Бо коли другі словяне вершка ся дохапяють, і естли не вже, то небавком побратаются з повним явним сонцем, нам на долині в густій, студеній мраці гибіти".

А в іншій своїй науковій праці: „Азбука і абецадло", виданій у Перемишлі 1836. р., Маркіян Шашкевич пише ось що:

„Перед кількадесятьма роками навіть на думку нікому зі словян не прийшло б оснувати справжню народню літературу, бодай це булоб святотацтвом, як то іще дехто й сьогодні так називає — а тепер маємо збірки пісень, приповідок і оповідань народніх, описи звичаїв і обичаїв, тощо — почали уважніше приглядатися народові, почали порівнювати словянські мови, що від передвіку існують, виказувати їх взаїмне відношення, почали глибше вдумуватися в народню мову й підносити її до літературної".

Так писати міг тільки той, що добре був обізнаний з працею інших словянських народів, з тим великим рухом, що його називаємо словянським відродженням.

На переломі XVIII. і XIX. ст. серби закидають церковнословянську мову й беруться за літературну й освітню працю живою народньою мовою. Сербський учений Вук Караджіч (1787—1864) видає народні пісні, граматику і словник сербської мови (1814—1818). Хорвати та словінці жваво досліджують свою мову й історію. Навіть словаки зпід тяжкого мадярського ярма підносять голову, а провідником їх відродження стає Ян Коляр (1793—1852). Він видає збірки народніх словацьких пісень (1823 і 1827) тай Буквар (1826).

Серед поляків теж помітний зворот до життя, творчости й мови люду, і це виявилося і в літературі і науці і в виданні збірок усної народньої словесности. Російські вчені зацікавилися теж історією й культурою інших словян та, щоб докладніше їм пізнати, влаштовують наукові подорожі у словянські землі.

Та найрухливіші й найживіші були чехи. Вони відроджують своє культурне життя. Видають журнали, літературні твори й переклади чеською мовою, досліджують мову й видають граматики, досліджують свою давнину, випускають спроби історії, видають давні памятки і збірки народніх пісень.

Ще більше — Вацлав Ганка (1791—1861) підробляє буцімто стару поетичну памятку й видає її як т. зв. „Короледворський рукопис". Хоч це підроблений рукопис, але відограв він у чеському відродженні величезну ролю, бо витворював для чехів таку саму славну традицію, як у нас наше — „Слово про хохід Ігоря", будив національні гордощі й віру. Дуже скоро чеська мова усуває німецьку. Одначе Прага працювала не тільки на полі чеського відродження. Звідтілля вийшли наукові видання, що мали далеко більше значіння.

Ось уже Йосиф Добровський (1753—1829) охоплює своїми працями всіх словян. Дає прикметні ознаки словянських мов, досліди старовини, історії й культури, виказує племінний звязок і єднає всіх словян в одну родину (1808—1815).

Те загально-словянське зацікавлення старовинною історією, мовою, літературою й усною словесністю всіх словян виявляє (1833—1837) у всіх глибоких, джерельних студіях інший великий учений зроду словак — Павло Шафарик (1795—1861). Звідусіль чулося бажання пробудити національну свідомість, народньою мовою піднести низький рівень освіти, вникнути в пітьму словянської давнини, вияснити історію, виробити літературну мову. Той молодечий запал цього руху натхнув палкого Коляра оспівати поетично словянську давню славу, навіть понімчених племен (Дочка Слави, 1824 і 1832). Він дав теж поетичну картину словянських звязків у науці й письменстві у творі: „Про літературні взаємини між ріжними племенами й говорами словянської нації. (Пешт, 1837). Для Коляра всі словяни одна нація, поділена на племена. А їх злука знову, мовляв, прийде, коли взаїмно пізнають своє минуле й сучасне життя.

Слово „Словянщина" стало модне не тільки в літературі, але й у науці всіх без винятку живих і творчих словянських працівників.

***

І у Львові молоденькі питомці теж не дармували. Недужий і побиваний злиднями Маркіян Шашкевич просиджує в бібліотеках — університетській і Осолінських, багато читає і вчиться. Подібно працюють над собою й його найближчі товариші. Окрім того, вони купують усякі новини по книгарнях, позичають у приватних людей, дістають даром. Читають де що можна роздобути, роблять собі виписки. Читають видання чеські, польські, сербські та німецькі і знайомляться з тим, що діялось деінде, як і що деінде робили і роблять, щоб відродити свою народність.

Вони вслухуються в голоси, які заговорили про потребу освіти селянства, як основи народу і про красу його мови. Пізнають збірки народніх пісень, а в них між чужими багато українських. Насолоджуються захопленням тих, що збирали українські народні пісні, де вони бачили найцінніші скарби народньої традиції та її величезне історичне й літературне значіння.

І ось вони переконуються, що „не знають ні народу, ні його мови". Тимто рішають „іти в нарід, досліджувати його життя, записувати те, що зберіг у памяті". Вислід цього всього — цінні збірки народніх пісень, бо „Трійця" хотіла видати свій окремий „національний збірник", а не всуміш із піснями польськими, або виданий поляками. То тільки дрібнесенька частина тих зібраних скарбів мала вийти в „Зорі" 1834. р., а вийшла в „Русалці Дністровій". Дуже цікаві — поміщені в ній (почеськи) слова Коляра:

„Не з сухого ока, а з пильної руки виціітає надія".

„Народні пісні, — це найпевніша основа освіти, живло культурности, підпора народности, щит і окраса мови".

М. Шашкевич бє у дзвін традиції — „мали і ми наших півців і наших учителів" і, називаючи збірники народніх пісень, перші твори наддніпрянських письменників, граматики і словарі, пише:

„Є то як заране по довгих зимових ночох, як радость на лиці нещасного, коли лутша надія перемчит крізь серце его; сут то здорові, повносильні рітки, о которих нам цілою душею дбати, огрівати, плекати і зрощати, док під крилом часу і добрих владиувателів хорошою і кріпкою заєяют величею".

Він уводить українську літературу в товариство „словянських сестер", а вони, мовляв, її „добрі, приймуть та і прикрасять".

Так як інші словянські народники та пробудники, і Маркіян Шешкевич високо цінив традицію народу, або, як він каже „старину".

„Старина, є то великий образ, є зеркало, як вода чистое, в котрім незмущенное (правдиве) являється лице століттів. Там тобі вчуве, глянути а взриш, як твої отці, твої діди жили, що діяли, що їх веселило, радувало, а що печалило... як думали.. з ким ся стирали (боролися)..., що їх наділяло до сильного діяня, а що ту силу віднимало, який їх язик (мова), яка бесіда, яка їх душа, яке серце — сволом, якими хотіли перед тобою явитися, що (чого) по тобі жлали. Сесе (це) всьо (все) для нас не бридня. Чужина нас займає, чому ж би нашина ђе прилягла до серця, не промовила до душ наших силним словом".

Усе це, мовляв, збереглося по бібліотеках, у старих людей, священників і селян, і найважніше — в усній словесности — в пісні, казці, приповідці, та вобрядах,

„....лиш їх скликати в одно, а стане пісњ велика, довга, безконечна, що цілим світом загуде, що сильно розгремит (рознесе) славу передних (минулих) і нинішних літ всього народа".

Не з меншим захопленням пише про давнину й Вагилевич:

„Руський (український) нарід був великим і величаним..., священники співали Службу Божу бесідою власною народа... жили з мирянами мов отец з дітьми, були їм другами, поділяли смуток і радість під їх низькими стріхами... не перли чужої душі в нарід...

Руська (українська) земля честь і славу мала... Тямка (память про) минулої чести, гаразду і великости Руси... нарід... вязали до любої отчини і поперли го (його) в вир житя, повного діланя (вчинків)... бородьби з падею (недолею), щоб привернути колишні щасливі часи".

А українські пісні є

„золотим послідком (памяткою) щасніших веремень (часів), свідки слави дідів наших..., великий памятник..., що перестоїть нас і наші діти".

Цю старовину оспівує поетично Шашкевич, але вже не тільки українську, але, йдучи слідами Коляра, взагалі словянську „побратимчу в „Згадці", яку починає:

Заспіваю, що минуло —
Передвіцкий згану час,
Як весело колись було,
Як то сумно нині в нас.

(Далі буде).

ГОТОВЛЯТЬСЯ.—Швайцарія має коло 500,000 вояків. З того майже одна третина в активній службі. Ці вояки на світлині належать до альпейської піхоти. Вони збираються стріляти з гармати підчас маневрів.

ПОЛЬСЬКІ ЛІДЕРИ В ЛОНДОНІ ЗА „СХІДНІ КРЕСИ".

(ОНА). — Польські націоналісти розгорнули велику пропаганду в Англії і доказують представникам Обєднаних Держав, що Східна Галичина й Волинь належали до Польщі цілими століттями. Кажуть, що якби Советський Союз забрав ці землі, то полякам була би велика кривда.

Поляки видають в Лондоні велике число своїх газет і всі вони є буквально заповнені статтями про історичне право Польщі до Галичини й Волині. Теж відбуваються часто наради польських громадських діячів і завше йдуть розмови на тему польсько - советського спору за границю. Поляки вже вибрали комітет, який має виробити програму для мирової делегації і приготовити історичні матеріяли в справі оборони передвоєнних польських границь на сході. Головою цього комітету є відомий польський націоналіст Маріян Сайда.

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

ПОШУКУЮ у важній справі Стефана Галушку і краянів зо села Угорці, повіт Золочів, Галичина. Тих, що знали Стефана Галушку в краю ще в 1913 році, і, що повідомлять мене листовно або особисто, винагороджу. Пишіть на таку адресу:
MARY HALUSHKA
26 Albany Ave., Johnson City, N. Y.

ПОШУКУЮ моїх сестер Катерини і Юлії Муращик із села Підгороддя, пов. Рогатин, Галичина. Вони жили в 1930 році у Ню Йорку. Катерина віддана за Миколу Берків із Сокальського повіту. Хтоби про них знав, або вони сами, хай зголоситься на таку адресу: William Murashyk, 249 Lake St., St. Catharines, Ont. Canada.

ТАРЗАН ч. 737. У таборі.

Джеґер начеркнув остаточний плян перемоги й поневолення людей Тарзана.

„Тільки дайте мені револьвер, а я вже зроблю свою роботу в середині", сказав Джеґер.

Як він вернувся до табору Тарзана, він застав уже могутню запору проти ворога скінчену.

Тої ночи Тарзан стояв над берегом, вдивляючися в море, не знаючи, що йому грозить небезпека з його власного табору.